

Kivonatos, módosított másolás talán valamely kézirat alapján Szenczi Molnár Albert idézett művének 168—310. lapjáról, melyekből valaki, más sorrendben s módosítva készített egy rövidített dolgozatot a dicsőségről, hiúságról, szépségről, az urak kedveről stb. Terjed a 170—193. levélre és a 205—209. levélre.

30. *SCHOLA SALERNITANA DE CONSERVANDA VALETUDINE. Animi Pathemata Remedia generalia. ANGLORUM REGI SCRIBIT Schola. Tota Salernij.*

A nevezett híres orvosi könyvből latin versekben kiírt egészségi tanok. Terjednek a 194—205^a levélre.

31. *Prognostica ad Annum 1671.*

Kiírva valamelyik naptárból. Terjed a 209^b—210^a levélre.

Ezt követi 3 ú. n. jeles mondás. Utána Tituli Dominorum cz. a. Zrinyi Péter, Czáky Ferencz teljes czíme.

32. *Salamon Markalffal valo tréphas beszédek.* Egy lapnyi rész az ismert népkönyvből. Terjed a 210^b levélre.

33. *Tábla.* Melyből meg ismerni mindenik Egbeli Jegyben mit kel művelni és mit nem, melyben az *I* iót, az *m* mérték szerént, az *g* gonoszt Jegyez.

[A 12 égi jegyben v. hónapban felsorolja a fenti szerint a teendőket 10 sorban.]

Ezt követi az, hogy a 12 hónapban melyik állatköri jegybe lép a nap. Ezután jön az arabszámok írása 1—10000-ig. Utána a római számok jegyzése 1671-ig s ugyane lapon két ismert szójáték:

Sator
Arepo
Tenet
Opera
Rotas.

E szók így írva alulról és felülről olvasva ugyanazt adják. Ezt követi ugyanez az »Abracadabra« szóval.

Terjednek a 211—212^a levélre.

34. *Tabula Cebetis.* Egy rész az ismert számtani könyvből. Utána egy összeadási feladat s két közmondás. Utolsó ez: Aszonyembernek hoszu a haya, de rövid az elmeye, Az embernek rövid az haya, de hoszu az elmeye.

Terjed a 212^b—213. levélre.

FERENCZI ZOLTÁN.

ZALÁR JÓZSEF LEVELEIBŐL.

(Második és befejező közlemény.)

11.

Eger, 1903. V/3.

Nem tudom, tapasztaltad-e te már az életben, hogy néha a nem egészen számár ember is, bizonyos lelki állapotokban, erős indulatok hatása alatt, valóságos asinus ad lyram tibiam.

Ilyenformán jártam én is most. Csakhogy, szerencsémre, a számárság elkövetésére, illetőleg annak komplett effektuálása nem egészen tőlem függött... ez még csak kettőnk titka, s így lehet a bolondságnak utját állani.

Egy éjszaka kellett hozzá, hogy ennek az okosságnak tudatára jussak.

Elcsábított az a gondolat, hogy . . . a folyó hó 10-én kezdődő Rákóczi-ünnephez én is hozzájáruljak s ezt villanygyorsasággal meg akartam tenni . . . még pedig úgy, hogy más legyen a kiadóm. Most már látom, hogy ez még akkor sem volna végrehajtható, ha magam akarnám kiadni. Pedig, ha rögtön, még e hó 10-ig meg nem jelenhetik, akkor már tovább is késhetik, — míg a fülek ilyen hangok meghallgatására alkalmasabbak lesznek . . . De én a villámsebességre helyeztem a súlyt.

Amint azzal tisztába jöttem, hogy e tervem végre nem hajtható, rögtön beláttam azt is, hogy e kényszerű késedelem a szonetteknek még javára válik; mert most már több kifogásom van a gyűjteményre.

Első az, hogy ha a jelenről is akarok írni benne, akkor a címe »Emlékezések« nem jó;

másodszer, ha a jelenről is írni akarok benne, akkor a jelen aposztrofálásához nem elég egy szonett:

Elhatároztam tehát, hogy a jelenről még írok vagy tíz szonettet s a címet megváltoztatom; de még eddig nem tudtam jó más címet találni. Igaz-e jobb lesz így? — — —

12.

Eger 1904. VIII/8.

*Branyiszkó.*¹

Siet a honvéd, csikorog a hó,
Egyszer csak útját állja Branyiszkó . . .
»Tovább, tovább . . . fel a hegytetőre . . .
Ott szól az ágyú . . . honvéd, előre!«

Dühöng a német, ágyúja rombol . . .
A magyar zászló kidől a sorból . . .
»Krisztus keresztje mért volna nálam,
Ha nem zászlónak . . . honvéd utánam!«

Szuronyt szegezve, éljent harsogva
Tör a honvéd fel a hegyromra;
A merre mennek vérpiros a hó,
Mikor megállnak — övék Branyiszkó.

Megy az új püspök fel Branyiszkóra,
Körül az áldást le onnan szórja,
Híveit áldja, egész megyéjét,
A magyar földnek minden szegényét.

¹ E vers a születését, a mint a költő maga írja, annak az újsághírnek köszöni, hogy Párvy Sándor dr. az új szepesi püspök honvédszobrot akar állítani Branyiszkón.

Hogy visszafordul lassan, tünődve,
 A hős honvédpap ott áll előtte
 S nyújtja feléje győztes keresztjét . . .
 »Áldd meg a népet — áldd ezzel is még!«

* * *

H. I.¹ halálára.

Gyermekeid zokogása közé a baráti rokonszenv
 Könnycseppekké tört szívdobogása vegyült;
 Hogyha barátid mind ott lettek volna sírodnál:
 Országos siralom veri fel a temetőt.

A szöcske sírja.

(Szabadon fordítva francziából kis gyerekek számára.)

Itt nyugszik, oh utas, a kis zöld bogárka,
 Kit hosszan s nagy gonddal ápolt a kis Hellé;
 Cspikés lába megöl ha szárnyát kifejté,
 Hogy megrezegtem, mily zaj kél utána.

Oda a természet kedves cziterája,
 A barázdák lelke végdalát elzengé . . .
 Járj halkán, barátom, ne lépj közel mellé,
 Nehogy megszakadjon szegénykének álma.

Ide, e kakukfű bokorba temeték,
 Itt állították fel emlékül sirkövét . . .
 Nem minden embernek van ily tisztes vége!

Sírhalrát egy gyermek öntözi könnyekkel,
 S a jámbor hajnal itt önti minden reggel
 Harmata cseppeit áldozó kelyhébe.

[E műfordítást a költő, a mint a cím alá tett magyarázat is jelzi, gyermekek számára készítette. Eljárását megvilágítja a kísérő levélnek következő része:]

Épen előttem feküdt Herédia. Eszembe jutott, hogy van benne egy szonett, mely nagyon beválík gyermekolvasmánynak . . . hát igen, nem csalódtam, csakhogy szabadon kell lefordítanom, mert oly szavak is fordulnak elő benne: lyra, múzsa, ilyenkor pedig nem árt s így nem élvezne a gyermek. Lefordítottam tehát nagyhirtelen szabadon, még a címét is meg kellett változtatnom, mert a cím ez: »Epigramme funeraire.«

¹ Horthy István.

Ezt a kitételt: »la lyre naturelle« így magyarosítottam: »a természet kedves cziterája«. Ezt annyival inkább mertem tenni, mert a szöcske zöngicsélése legjobban hasonlít ennek pengéséhez. Ezt: »la muse des sillons«, így: »a barázdák lelke végdalát elzengé«.

Még egyet kell megjegyeznem. Az eredetiben ez is előfordul: »Elle c'est tue...« Ezt végkép mellőztem; mert a költő ezt nem magyarázta meg, hogy miért... Minden élő lény meghal egyszer. Ezt nem kell magyarázni; de az orgyilkosságot megmagyarázni kell. Ezt nagy tévedésnek tartom Herediánál. — — —

13.

Eger [1904] VIII/22.

— — — Minthogy az »Őszi-rózsa, fehér őszi-rózsa« című elégiámat te is megszeretted, — — — hát megírom neked arról a következőket. Már régóta gratulálgattak nekem e versemért, melyre — mint mondák — áriát is írt valaki. Az áriát már hallottam a cigánytól. Egyszer eljött hozzám az egyházi chorus és az egeri dalárda... s danolta nekem az *őszi-rózsát*; de csak egy strófát tudva belőle; mely strófa az én elégiám négy utolsó sorából áll. Most Szederkényi Szeréna dalolta el, ez is csak azt a négy sort. Hát többet nem tud? kérдем tőle. Ő azt feleli: nincs több. Ő látta, mint mondá, a kiadványt, ott is a kottához csak ez a négy sor volt fölé írva.

Nekem annyira tetszik a vers áriája, hogy a nyolczsoros strófák-ból álló elégiát négysoros strófájú dallá dolgoztam át... Ime ide csatolva küldöm neked a dalt, mint ezen versemnek, quasi dálnak, meczénásához — ezen mottóval: quantum potes, tantum aude. Sokat kihagy-tam az elégiából, mert a dal el nem bírta volna azokat...

Purpureus late qui splendeat unus et alter
 Adsuitur pannus, quum lucus et ara Dianae
 Et properantis aquae per amoenos ambitus, agros
 Aut flumen Rhenum, aut pluvius describitur arcus
 Sed nunc non erat hic locus.

Dal az őszirózsáról.

Volt nekem egy szép kis kertem otthon,
 Rózsa termett benne minden bokron,
 Édes anyám is szakasztott róla...
 Őszi-rózsa, fehér őszi-rózsa!

Ott merengtem vágyva és remélve,
 Hogy megszólal biztató fehére,
 Szemem előtt nyilt ki a bimbója...
 Őszi-rózsa, fehér őszi-rózsa.

Ugy szerettem lenni e kis kertbe!
 Nem tudom már mit szerettem benne;
 De jól esett, mint az anyám csókja...
 Őszi-rózsa, fehér őszi-rózsa!

Sokat jártam-keltem életemben,
De e kertet soha nem feledtem,
Meg-megálltam minden kertajtóba' . . .
Őszi-rózsa, fehér őszi-rózsa!

Roskad a ház, amelyben születtem,
Pusztá a föld, ahol virult kertem;
Fáj ezt látnom, keserű ez óra . . .
Őszi-rózsa, fehér őszi-rózsa!

Ha még egyszer felvirulnál nékem,
Régi kertem, itt az udvar végen,
Ha valaki a házból kiszólna . . .
Őszi-rózsa, fehér őszi-rózsa.

Ha még egyszer gyermek tudnék lenni,
Avagy mindent, mindent elfeledni . . .
Jöjj vissza még, oh szép kor, egy szóra!
Őszi-rózsa, fehér őszi-rózsa!

14.

[Eger, 1907.]

Könnytörő.

(Nauzikaa halálakor.)

Az a könny, mely szemedben reszket,
A fájdalomnak harmatcseppje még? . . .
Pedig . . . nézz csak fel! Bús anyaszíveknek
Fájdalma előtt megnyílik az ég . . .
Mit láatsz ott? Ugy-e ott ragyog
Az angyalok közt angyalod?

A méla mosoly, mely itt, életében,
Tán öntudatlan eszmény jele volt,
Isten csókjától földerült egészen;
Boldog mosoly már s üdv — ha rád mosolyg;
És üdvmosoly, mint lány selyemszövet,
Törölgeti s letörli könnyedet.

15.

Eger, 1909. III/2.

— — — A Petőfi-Társaság engemet mindjárt alakulásakor, az első választó gyűlésben, tagjának választott s meg is küldötte nekem a választásról szóló értesítést . . .

De, minthogy én ez időtáiban lettem főjegyző s nagyon el voltam foglalva s mindig tele volt az íróasztalom actákkal, hirtelenében nem

válaszolhattam az értesítésre s midőn eszembe jutott, hogy válaszolni kellene, nem találtam a levelet seholsem . . . alkalmasint valamely acta-csomag közé bujva a levéltár örvényébe jutott. Mikor e fölött tündődöm: betoppan hozzám Szana Tamás, a Petőfi-társaság jegyzője (vagy titkárja?), ki valami magán ügye elintézése végett járt Egerben. Természetesen, rögtön az eltűnt levéllel rukkolok ki neki. »Se baj!« mondja, amint Pestre érek, azonnal újból megküldöm azt neked. Meg is küldötte. Most már úgy akartam elintézni a dolgot, hogy a választásról szóló levélre válaszolva azonnal küldöm székfoglalóul felolvasandó költeményemet is . . . Épen ehhez készülődtem, midőn Szederkényi üzen, hogy menjek rögtön, vendége van: Helfi Ignác . . . s mentem is, s Helfi, mint a Petőfi-társaság tagja, rögtön feleletre vont, hogy miért nem foglalom már el helyemet a Petőfi-társaságban? apprehendálnak rám, hogy lenézem a társaságot . . . Én mentegtettem magam s megígértem Helfinek, hogy — ha magára vállalja székfoglaló művem felolvasását — pár nap alatt hozzá küldöm azt. Ő persze, hogy megígérte. Én pedig persze, hogy elküldöttem hozzá a költeményt. Várok egy hónapig, várok kettőig, háromig, egy félévig . . . semmi nesz. Ekkor így okoskodtam: talán nem találja méltónak, hogy felolvassa, vagy — mert nem magyar tárgyú a darab — azért nincs kedve felolvasni, avagy talán nála is elhányódott a papírja, mint nálam a választásról szóló levél, avagy Turinban járva most már kisebb gondja is nagyobb annál. De hát mért nem válaszol levelemre? mért nem tisztázza a dolgot? Egyszer azt gondoltam, hogy feleletre fogom érte s elmegyek a végső consequentiáig . . . De csakhamar megéreztem az affair comicus oldalát . . . és apaticus noncurasággal abba-hagytam a dolgot s azon fatalis végconsequentiára jutottam, hogy az életbeli fátumok közt ez még a kisebbekhez tartozik. Jól van. Tehát fátumom nem engedi, hogy a P. T. tagja lehessen. Ebbe aztán bele is nyugodtam.

Egyszer itt járt Egerben Tolnai Lajos, a poéta, aki egyideig kálomista pap volt Erdélyben, egy bizonyos idő mulva visszatért a fővárosba. Ő is tagja volt a Petőfi-társaságnak. Természetes, hogy beszélgetés közt előfordult az én sorsom is.

Itt közbevetőleg megjegyzem, hogy Vértesi Arnold (gondolom: ez a keresztneve), a ki az időben valami hetilapot is szerkesztett, a letört francziák javára almanachszerű albumot akart kiadni. Én ebbe a lumba, ha jól emlékszem, három franczia tárgyú költeményt küldöttem. De az Album nem jelent meg. S Helfinek ezen költemények közül küldtem föl egyet felolvasás végett.

Azt mondja Tolnai beszéd közben: »hallottam valami neszt a dolognak« . . . s a mit beszélt, abból azt lehetett kisütni, hogy Vértesi, miután az albumával felsült, az albumába küldött mind a három költeményemet, az én tudtom és beleegyezésem nélkül, közölte a lapjában, melyet én nem járattam, nem olvastam. Ugy-e tragico-comediális fatalitások . . . Ez lenne hát az oka, hogy versem nem jutott felolvasásra. Így volt-e valóban? nem tudom. Jól emlékezett-e Tolnai? Nem tudom. — — —

Egyszer azt kérdezted tőlem: mért nem valami magyar — talán Balassa-féle — versformában írtam meg azokat a dolgokat, melyeket szonettekbe szorítottam. Ez a szó *szorítottam*, nagyon apropos esett ki tollamból.

Hiába lett világhírűvé Petrarca az ő Szonettjeivel, melyekkel szerelmet énekelt meg. Mindenre inkább való a Szonett, mint korlátot nem tűrő szerelmi érzések megéneklésére. A szonett inkább ész-költemények: didaktikus, satyrikus, epigrammatikus elemeknek, de trombitahangján szóló epikai mozzanatoknak s hősök vagy másszerű kiválóságok szoborszerű karakterizálásának dióhéjba való foglalása. A mint én átgondoltam: mikről és hogyan akarok szólni Heves megyére vonatkozólag, úgy találtam legjobbnak, hogy oly formába szorítsam gondolataimat, melyben röviden muszáj hosszú s nagy dolgokat elmondani. Hogy sikerült-e? — ez már más kérdés.

Egyébiránt még oly par excellence magyar és népies nagy költők is, mint Petőfi és Arany, ha ódaszerű hazafias dolgokról írtak, nem idegen, vagy mondjuk európai formába öntötték gondolataikat? Hisz Petőfi még azt a magyarságtól duzzadó költeményét is, melynek címe »Magyar vagyok«, még azt is, vagy mondjuk: még azt se írta magyar népies formában.

De most már csakugyan elég!

16.

Eger, 1909. I/16.

Csak most válaszolhatok kérdezősködő bizalmas soraidra, — majd mindjárt kisül, hogy miért.

I. Azt szeretnéd tudni, hogy — mint Damjanics mellé kinevezett történetjegyző — a verseken kívül miféle tört. munkát írtam s hol van az?

Legelőször is meg kell jegyeznem, hogy a főbb tábornokok mellé kiküldött historiografok nem annyira történetjegyzőként küldettek ki, mint inkább hadi poétáknak. Kitűnik ez onnan is, hogy midőn Buda visszafoglalása után a kormány s a magyar világ visszatért Pestre, Jókai a lapjában a táborigrafokról írt cikkében nem történetíróknak nevezte őket, hanem hadi poétáknak s mint ilyeneket interpellálta őket: hogy mit csinálnak? S midőn az épen akkor megjelent »Szabadság-dalok« című versfüzetemmel számoltam be neki, melyben a honvédekről és Damjanicsról is volt szó, hirtelen átlapozva azt — gratulált nekem. Egyébiránt mindjárt kineveztetésemkor maga Sárosy Gyula is ilyen értelemben informált engemet s alkalmasint ily értelmű levelet írt Damjanicsnak is, mint jó barátjának, mert a mint átadtam a tábornoknak Sárosy levelét megérkezésemkor, az a levél áttekintése után kezdet fogva velem mindjárt így aposztrofált: »no poeta pajtás, megverjük a németet!« A hadi poétáknak nem volt ugyan tisztí rangjok, mert a kormány nem akarta, hogy a magasrangú tisztekkel szemben feszélylyel járjon inferioritásuk, de D. kezdettől fogva úgy viselkedett irányomban, mint törzskara tisztjeivel szemben s mindjárt meghítt ven-

dégül asztalához egyszersmindenkorra; Aschermann őrnagy hadsegéde pedig azzal kedveskedett nekem, hogy a hadtest legvitézesebb zászlóaljából rendelt ki egy honvédet szolgálatomra — természetesen D. jóváhagyásával. Midőn Komáromban az a szerencsétlenség történt Damjanics-csal, hogy kiugorván a lovak által elragadt kocsiából, kitörte lábát s én látogatóba mentem a már akkor a felesége által gondozott beteghez, a Komáromi Lapnak aznap megjelent számát, mely egy hozzáírt versemet hozta első oldalán, tartotta kezében s a mint betegágyához léptem kezet fogott velem, de egyben keményen meg is támadott, hogy merem őt magasztalni az ő beleegyezése nélkül? — de e közben oly erősen szorongatta kezemet, hogy szinte összeragadtak ujjaim. Szóval, D. nemcsak hős volt s diadalmas hadvezér, hanem mint ember is a legszeretreméltóbbak egyike, mint polgár pedig ép oly nagy híve a szabadságnak, mint a hadak istenének. De én ezeket egészen bizalmasan mondom neked, s tán még több hasonló mozzanatot is fogok mondani — ha még egyszer tavasz lesz a világon . . . —

De azért, daczára mindennek, daczára minden poétaságomnak, ha a forradalom után olyan lett volna az anyagi helyzetem, vagy olyan foglalkozáshoz juthattam volna, hogy elegendő otiumom maradt volna acták és documentumok kutatására és tanulmányozására, bizonyára nemcsak verseket írtam volna a forradalomról. A mint hogy ezt, mielőtt nevelőnek mentem volna Gömör megyébe, már meg is kezdtem. De csak két essai-féle cikk jelenhetett meg tőlem nyomtatásban, — az egyiknek címe ez: *Damjanics*, a másiké ez: *Aschermann*. Mind a kettő a Szilágyi Sándor által szerkesztett »*Magyar Emléklapok* Történeti és Szépirodalmi közlöny az utolsó forradalom korából. 1850« című már nem tudom heti-e, vagy havi folyóiratában jelent meg. Az elsőnek aláírása ez: —r.; a másiké ez: Zalár. Azért így, mert mikor az elsőt írtam, még akkor azon veszély fenyegetett, hogy besoroznak cserepárnak. Az utóbbira azt a megjegyzést tette Szász Károly, midőn vele Gömörben találkoztam, hogy legjobb cikke az egész kötetnek, — daczára annak, hogy a vége — Aschermannnak Vachott Sándorral való összehasonlítása elhibázott dolog; de ez — a mint mondtam neki — vagy sajtóhiba, vagy a szerkesztő helytelen correctiója, mert én csak annyit akartam mondani, hogy *külsőleg* nagyon hasonlítottak. — Ez pedig igaz volt.

II. Azt kérdezed: hol van Heves vármegye Emlékirata? Heves vármegye Emlékiratát a megye 3000 példányban nyomatta ki s nemcsak itthon osztotta szét, hanem minden megyének megküldé s a lapoknak és Csengery rá is adta sanctióját. Hogy Garibaldiról s általában az olasz dolgokról is annyi szó van benne, ezt azért találok most is természetesnek és helyesnek, mert akkor a magyar emigratio s az olaszországi magyar legio volt Magyarország. Ám daczára annak, hogy annyi példányban jelent meg, az a fiatal ember, a kire bíztam annak a megyei levéltárban való keresését, egy nyomtatott példányt sem talált belőle; de megtalálta azt az akkori jegyzőkönyvben s onnan írta ki nem minden (de apró) hiba nélkül, mely tégedet nem fog confundálni, mert a hibát rögtön kiigazítva fogod olvasni. Hát én bizony, ha a tábori

életnek csak poétája voltam is, a megyének csakugyan historiografjának kellett lennem. De nemcsak historiografjának, hanem historiologjának is; a sok főispáni beigtató beszéd, arczképleleplezési szónoklat, millennium ünnepése stb. mind az én nyakamba szakadt. S nemcsak a vármegye, hanem a város is, sőt a kaszinó is, igénybe vette ebbeli mesterségemet. A kaszinó részére pedig még annak félszázados történetét is nekem kellett megírni és felolvasni. Minthogy mindezek a »Heves vármegye Emlékirata« című dolgozatnak kisebb-nagyobb mértékben elucubratiójára szolgálnak, tán jó volna ezeket mind idecsatolni; de először nem bírom azokat nyomtatásban megszerezni, másodsor pedig a sok firkiálás untathatna is téged, elégnék tartom azokból a következőket idecsatolni:

Tehát a Heves vármegye Emlékiratot a következők illusztrálják:

1. Visszapillantás az egri kaszinó ötvenéves multjára;
2. Ünnepi beszéd a millenniumot ünneplő megyei közgyűlésen;
3. Ünnepi beszéd Kossuth Lajos arczképének leleplezésekor;
4. Ünnepi beszéd Samassa József arczképének leleplezésekor.

III. Azt kérdezed: hol van a megyétől kapott aranytoll? Hát az Párvy Sándornál van, kinek azzal adtam át, hogy halálom után helyezze el a Lyceum múzeumában. Benne van a tokjában az a vers is, melyet P. S. írt akkor az aranytollhoz. De ha jól emlékszem, én e verset már közöltem is veled — azon vers társaságában, melyet Szász Károly írt hozzám válaszul a hozzá és Tompához írt versre.

— — — Egy — — — kérésem — — — hozzád. Vahot Imre 1851-ben a muszkák által feldúlt Losonczi város károsultjai fölségéllésére egy almanachot szerkesztett s adott ki — ha jól emlékszem — ezen cím alatt: »Losonczi Album«. Ebbe én is írtam egy költői elbeszélést féle verset ezen cím alatt: »Pongrácz Simon«. Minthogy e versről akkor Jókai is elismerőleg nyilatkozott, de verseim összegyűjtésekor, minthogy kéziratban nem volt meg s a Losonczi Album sem volt kezemnél, egészen megfeledkeztem róla s így költeményeim első kötetéből kimaradt: most szeretném azt megszerezni, vagyis a Losonczi Albumból kiiratni. Igen szépen kérek tehát, légy oly szíves azt a fontosabb említett írástudó fiatal embert azzal is megbízni, hogy ezt a verset írja ki számomra az Albumból bármi áron is.

17.

Eger, 1909. III/26.

— — — Azt írod, hogy a Petőfi-társaságnak még mindig tagja vagyok... Nem tudom, hogy kell ezt értenem. Ugy-e, hogy megkérdezted az illető helyen? Ha csakugyan úgy áll a dolog és te hajlandó vagy Herczeg Ferencz elnöknek előadni tagságom tragikus, majdnem comico-tragikus történetét s ő azt mondja, hogy még mindig elfoglalhatom helyemet: ez esetben, a Petőfi-ünnep alkalmából, kész volnék egy költeményt küldeni hozzád azon bizalmas kéréssel, hogy add át azt Herczeg Ferencznek azzal a kérelmmel, hogy — miután én gyön-

gélkedésem miatt nem mehetek most fel — legyen szíves azt felolvas-
tatni a társaság valamelyik tagjával... Jó lesz így? Erre válaszolj
komolyan!...

Azt kívánod, hogy írjak egy verset ezen cím alatt:

Hol vagy márczius 15?

Hát nem írok, mert én dolgozótársa voltam 1849-ben a »Der
vierzente April« című lapnak. Igaz, hogy nem írtam bele, csak szóval
mondtam el a szerkesztőnek, — a ki jó barátom volt s előbb Damjanics
élelmezési tisztje, — hogy mit írjon bele! — — —

18.

Eger, 1909. IV/17.

Kedves barátom!

Influenzaszerű náthás hurutban szenvedek már hetek óta s hol
jobban, hol rosszabbul érzem magamat. Ma megint rossz napom volt;
de estefelé jobbra fordult annyira, hogy íme fölkelhettem neked levelet
írni. Erre az a körülmény is ösztönzött, hogy már alkalmasint vissza-
tértél olaszországi utadból, mely utadnak most, utólagosan, nagyon
örvendek, mert egy hibás s engem kompromittálható lépésem megtételé-
nek állta útját. T. i. képzelem a dolgot, hogy midőn én neked
a »Damjanics zászlaja« című versemet a P.-társaság titkárának leendő
átadás végett megküldöttem, te már akkor az utazásra való készülés
gondjai közt nem értél rá arra, hogy a jelzett czélből a titkárt fölkeres-
hetted s a kéziratot neki átadhattad volna... Hála istennek — most
látom már egészen tisztán — meggondolatlan volt. Most már le is mon-
dok erről végképen s befejezem ezt a komédiát azzal, hogy ezennel föl-
kérlek: légy szíves azt a kéziratot nekem visszaküldeni.

Közi: MORVAY GYÓZÓ.

VÖRÖSMARTY KÉT LEVELE KOVÁCS PÁLHOZ.

Az *Aurora-kör* tiszteletreméltó, jókedvű íróját, a győri homeopatha
orvost, a Kisfaludy Károly szellemében dolgozó lelkes embert kora majd
minden kiválósága becsülte, szerette. Jellemző rá is, Vörösmartyra is az
a valósággal bátyai ragaszkodás, a mivel az utóbbi őt körülveszi. Az alábbi
levelek abból az időből valók, a mikor Kovácsot akadémiai taggá válasz-
tották, de ő az összeférhetetlen természetű Csató Pál illetéktelen beavat-
kozásai miatt puritán becsületében sértettnek érezvén magát, a megtisztel-
tetést visszautasította. A mint a levelekből kitűnik, 1839-ben mint régi
ismerősök érintkeznek. Barátságuk egészen Vörösmarty haláláig állandó
marad. A győri családi hagyományok arról is tudnak, hogy a *Szózat*
szerzője többször megfordult vendégszerető orvos-barátjánál és hogy az
ötvenes évek elején a dúsgazdag Klétyár-család győrszigeti sírboltjának
magyar feliratát ő készítette.